

Davranışsal Finans: Türkiye’de Yazılmış Lisansüstü Tezlere İlişkin İçerik Analizi¹

DOI: 10.26466/opus.827230

*

Gamze Şekeroğlu* - Esra Kızıloğlu

*Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, İİBF, Konya/Türkiye

E-Posta: gmztrmn@gmail.com

ORCID: [0000-0003-2280-6470](https://orcid.org/0000-0003-2280-6470)

**Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, İİBF, Konya/Türkiye

E-Posta: esraciftci@selcuk.edu.tr

ORCID: [0000-0001-6005-8755](https://orcid.org/0000-0001-6005-8755)

Öz

Alternatif bir alan olarak ortaya çıkan davranışsal finans, özellikle 2000’li yıllardan sonra Türkiye’de daha popüler hale gelmiş ve daha fazla çalışmaya konu olmuştur. Geleneksel finansın açıklamada yetersiz kaldığı durumlar üzerine odaklanan davranışsal finans, karar verme süreçlerine etki eden psikolojik ve sosyolojik faktörlerin piyasalara tesirini açıklamaya çalışmaktadır. Bu çalışmanın amacı, davranışsal finans alanında Türkiye’de yazılmış lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemi kullanarak incelemek ve elde edilen veriler ışığında davranışsal finans konusunda yapılacak çalışmalara katkı sağlamaktır. Araştırma kapsamında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)’nun ulusal tez merkezinde 2003-2020 yılları arasında yer alan izinli ve erişime açık 79’u yüksek lisans, 15’i doktora tezi olmak üzere toplamda 94 adet tez taranmış ve incelenmiştir. İçerik analizi ile elde edilen veriler, yazılan lisansüstü tezlerin üniversite ve enstitü dağılımları, yıllara göre dağılımı, tez yazarların cinsiyeti, tez danışmanlarının ünvanları, tezlerde kullanılan yöntemler ve tezlerin ilişkilendirildiği kavramlar bakımından kategorilere ayrılmış ve tablolaştırılmıştır. Bu bağlamda ulaşılan bulguların, davranışsal finans alanında çalışmak isteyen bireylere, özellikle yöntem konusunda fikir sağlayacağı ve yol göstereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal Finans, İçerik Analizi, Yüksek Öğretim Kurumu, Yüksek Lisans Tezleri, Doktora Tezleri

¹ Bu çalışmanın ingilizce özeti IERFM (International Economic Researches and Financial Markets Congress - Uluslararası Katılımlı Ekonomi Araştırmaları ve Finansal Piyasalar Kongresi) 'de bildiri olarak sunulmuştur.

Behavioral Finance: Content Analysis Related to Graduate Thesis Written in Turkey

*

Abstract

Behavioral finance as an alternative field, has become more popular in Turkey, especially after the 2000s and has been the subject of further study. Focusing on situations where traditional finance is insufficient to explain, behavioral finance tries to explain the effects of psychological and sociological factors on the markets that affect decision-making processes. The purpose of this study was to examine the behavioral finance theses written using content analysis of data obtained in Turkey and to contribute to the studies to be done in the field of behavioral finance thanks to the data obtained. Within the scope of the research, 94 theses in total, 79 of which are master's and 15 of them are doctoral theses, have been scanned and examined in the national thesis center of Higher Education Institution between 2003-2020. The data obtained through content analysis were categorized and tabulated in terms of university and institute distributions of the graduate theses written, the distribution by years, the gender of the thesis writers, the titles of the thesis supervisors, the methods used in the theses and the concepts associated with the theses. In this context, it is thought that the findings will provide an idea and guide to individuals who want to work in behavioral finance.

Keywords: *Behavioral Finance, Content Analysis, Master Theses, Doctoral Theses*

Giriş

İnsanoğlu yaradılış itibarıyla ruhsal birtakım eğilimlere sahiptir. Bu sebeple de günlük hayatın her evresinde olduğu gibi, yatırım kararı verme aşamasında da bu eğilimlerin etkisi altında kalmaktadır. Mevcut geleneksel finans teorisi ile yatırımcıların karar alma süreçlerinde rasyonel ve kararlı davrandıklarını varsaymasına rağmen, bireylerin gerçekte irrasyonel hareket ettikleri ve teorik açıdan olması gereken tahminlerin sapma gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum da finansın sosyoloji ve psikolojiyle bağlantılı olan davranışsal finans alanını ortaya çıkarmıştır.

Bireylerin rasyonalitesini savunan geleneksel finans, yatırımcıların neden işlem yaptığı, nasıl işlem yaptığı, portföyleri nasıl oluşturduğu ve pay senedi getirilerinin neden riske göre değişiklik göstermediği sorularına cevap veremez (Bikas, Daiva, Petras ve Lina, 2013, s. 874). İşte bu noktada geleneksel varsayımları bir kenara bırakarak yeni bir yaklaşım sunan davranışsal finans, klasik ekonomi ve finansın psikoloji ve karar verme birimleri ile birlikte değerlendirilmesini ifade etmektedir (Fuller, 2000, s.1).

Özellikle 2001 yılında, başta Amerika olmak üzere diğer pek çok ülkenin finans piyasalarında yaşanan çöküşler yatırımcıların piyasaların geleceğine olan güvenini derinden sarsmıştır (Korkmaz ve Ceylan, 2006, s.609). Bu ve benzeri gelişmeler, örneğin 1920’lerin ardından yaşanan büyük buhran, 1950 ve 60’ların savaş sonrası dalgalanmaları, 1990’ların sonlarına doğru gerçekleşen dot.com patlaması ve 2008-2009 finansal krizleri, geçtiğimiz yüzyıl boyunca finans piyasalarını olumsuz etkileyen sonuçlar doğurmuştur (Şekeroğlu, 2020, s.44-54). Yüzyıl boyunca yaşanan bu gelişmelerin neticesinde, borsa hareketlerini ve yatırımcıların karar verme süreçlerini inceleyen alternatif yaklaşımlara olan ilgi artmış ve piyasadaki hareketlerin her zaman rasyonel sebeplerle açıklanamayacağını savunan davranışsal finans yaklaşımı önem kazanmaya başlamıştır (Korkmaz ve Ceylan, 2006, s. 609).

Yıllar boyu finansal piyasalarda yaşanan gelişmelerin, geleneksel finansla açıklanamayan sebepleri neticesinde, araştırmacıların ilgisini ve popülaritesini kazanan davranışsal finans alanı, Türkiye’de de her geçen

yıl önemini artırmaktadır. Bu sebeple çalışmada, davranışsal finans alanında Türkiye’de yapılmış lisansüstü tezlerinin incelenmesine yönelik bir içerik analizi yapılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye’de konuyla ilgili 2003-2020 yılları arasında hazırlanmış ve YÖK Tez Merkezi’nde yayınlanan lisansüstü tezler incelenmiş ve elde edilen bulgular çeşitli faktörler neticesinde değerlendirilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada davranışsal finans alanında yapılmış tezleri incelemek üzere içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan içerik analizi, araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir.

Nicel ve nitel yöntemler birbirinden tamamen farklı şeyler değillerdir. Nitekim Holsti (1968) her iki kavramın da birbirine zıt olmadığını, aksine birbirlerini tamamladığını söylemektedir. İçerik analizi de hem nicel hem de nitel bakış açısıyla incelenebilmektedir. Patton (2014, ss. 453-454), içerik analizinde kategori, örüntü ve temaları belirlerken tümevarımsal olarak yaklaşıldığını, elde edilen verilerin doğrulanmasında ve gerçeklik ile uygunluğun test edilmesinde ise tümdengelimsel yani nicel bir yaklaşım benimsendiğini belirtmektedir. Mayring (2014, s.10) ise içerik analizinin karma bir yöntem olduğunu ifade etmektedir. Mayring’e göre içerik analizinin çıkış noktası metodolojik temellere dayandırıldığından nicel, kategorilerin atanması aşamasında ise yorumsal anlayış hakim olduğundan nitel özellik taşımaktadır. Bu çalışmada da içerik analizi hem nicel hem de nitel bir anlayışla ele alınmış ve araştırma yöntemi olarak karma içerik analizi kullanılmıştır.

İçerik analizi nitel verilerin sistematik bir şekilde kategoriler yardımıyla analiz edilmesidir (Kracauer, 1952). İçerik analizi sayesinde verilerden içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar elde edilmektedir (Krippendorff, 1980, s. 25). Analitik bir metod olan içerik analizi ile bir bütünü parçalarına ayırarak anlama ve düşünme yoluyla analiz gerçekleştirilir. Esas olan belli içeriklerde belirli özellikleri olup olmadığını bulmak veya ne sıklıkla olduğunu belirlemektir (Türer, 1991, s. 321-322).

Patton nitel içerik analizini şu şekilde tanımlamıştır; *“hacimli olan nitel materyali alarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir*

nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimleridir.” (Patton, 2014, s. 453). İçerik analizi çıkarsama /çıkarmı esasına dayanmakla birlikte mesajlarda gözlemlenen ve betimlenen unsurlar vasıtasıyla bir yorum getirme amacını taşımaktadır. Bu nedenle de bir ucu subjektiflik diğer ucu objektiflik arasında uzanan bir doğrunun üzerindeki farklı noktalara işaret eden teknikler içermektedir (Bilgin, 2014, ss. 1-2).

Doküman türündeki belgelerin bilimsel teknikler aracılığıyla analiz edilmesini ifade eden içerik analizi, *objektiflik, sistematiklik ve genellik* olmak üzere üç tür ilke ile açıklanmaktadır. Objektiflik ilkesine göre içerik analizinde her bir aşama açık bir şekilde ifade edilmelidir. Sistematiklik ilkesi gereğince araştırmacı içerik analizi için topladığı verileri belirlediği kategorilere yerleştirmekte ve bu sürecin belirli kurallara uygun gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Son olarak genellik ilkesine göre ise araştırmacı tarafından elde edilen bulgular başka bilgilerle ilişkilendirilmeye ve karşılaştırılmaya uygun olarak teorik bir temele oturtulmaktadır (Hepkul, 2002, ss. 4-5).

İçerik analizinde araştırma problemi belirlendikten sonra, sırasıyla *örneklem saptanmakta* daha sonra *kategoriler belirlenmekte* ve bu kategorilere göre *kayıt birimi oluşturulmaktadır*. Son olarak da *sayım sistemi belirlenmektedir*. İçerik analizinde örneklemin saptanması için üç aşama söz konusudur. Öncelikle örneklem olarak seçilecek iletişim kaynağı (gazete, dergi, kitap, film vb.) belirlenmektedir. Belirlenen örneklem evrene genelleme yapılabilecek kadar büyük olmalıdır. Ancak belirlenen örneklem kaynağı çok geniş ise iletişim kaynağına ait dokümanlardan sadece bir kısmı örneklem olarak alınabilir. Doküman belirlendikten sonra ise örneklem daha da küçültülebilir. İçerik analizi aşamalarından ikincisi kategorilerin belirlenmesidir. Kategoriler, ham verilerin sistemli bir biçimde ele alınmasıdır. Bu nedenle en önemli aşama olarak kabul edilmektedir. Verilerin kategorilere ayrılmasıyla birlikte çözümleme yani kayıt birimi oluşturma aşamasına geçilmektedir. Kayıt birimi belirlenen kategorilere yerleştirilecek içerik parçasıdır. Bu parçalar bir kelime, konu, madde, iddia, karakter, tema, paragraf veya sembol olmaktadır. İçerik analizinin son aşaması sayım sisteminin belirlenmesidir. Sayım sistemi yer, zaman, görünüş, tekrarlanış sıklığı ve yoğunluğuna göre gerçekleştirilebilmektedir (Öğülmüş, 1991, ss.219-225).

Örneklem

İçerik analizine ilişkin çeşitli örneklem seçimi yöntemleri olmakla birlikte, bu çalışmanın örneklem seçiminde olasılıklı olmayan amaçlı örnekleme yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu sebeple, öncelikle araştırmanın amacı doğrultusunda YÖK Tez Merkezi'nde “davranışsal finans” terimiyle tarama yapılmış ve tez adında “*davranışsal finans*” kavramının yer aldığı toplam 95 lisansüstü tez çalışması olduğu görülmüştür. Çalışmanın yapıldığı dönemde, tezlerden bir tanesi 2021 yılında yapıp, henüz bu yıl tamamlanmadığından analiz sonuçlarını değiştirebileceği düşüncesiyle örneklem dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın örnekleme için 94 adet lisansüstü tez inceleme kapsamına alınmıştır.

Araştırma Sorularının ve Kategorilerinin Belirlenmesi

Araştırma soruları belirlenirken örnekleme oluşturan tezler temel düzeyde incelenmiş ve araştırma kapsamında hangi problemlerin ele alınacağı tespit edilerek araştırma soruları oluşturulmuştur. Araştırma soruları aşağıda yer almaktadır;

1. Davranışsal Finans alanında yazılmış lisansüstü tezlerin üniversite ve enstitü dağılımları nelerdir?
2. Davranışsal Finans alanında yazılmış lisansüstü tezlerin hazırlandığı yıllara göre dağılımı nelerdir?
3. Davranışsal Finans alanında lisansüstü tez yazarların cinsiyetleri nelerdir?
4. Davranışsal Finans alanında yazılmış lisansüstü tezlerin danışmanlarının unvanları nelerdir?
5. Davranışsal Finans alanında yazılmış lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemler nelerdir?
6. Davranışsal Finans alanında yazılmış lisansüstü tezlerin ilişkilendirildiği kavramlar nelerdir?

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği

Hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinde, araştırmanın geçerliliğinin ve güvenirliliğinin sağlanması önemli konulardan biridir. Nitel analizlerde geçerlilik ve güvenirlilik çeşitli stratejiler ile gerçekleştirilebilmektedir. Bu çalışmada, araştırmanın geçerliliği ve güvenirliliği için Merriam’ın ifade ettiği ölçütler kullanılmıştır. Bu ölçütler şu şekilde sıralanmaktadır (Merriam, 2018, ss. 200-221):

İç Geçerlilik Analizi

Bu çalışmada veriler her iki araştırmacı tarafından da ayrı ayrı toplanmış ve birbirlerinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Ayrıca ortaya çıkan bulgular karşılaştırılmış ve kontrol edilerek raporlanmıştır. Böylelikle araştırmanın *iç geçerliliği* sağlanmıştır.

Dış Geçerlilik Analizi

Bu araştırmada dış geçerliliğin sağlanmasında azami çeşitlilik stratejisi gereğince hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde yayınlanan bütün davranışsal finans konulu tezler incelenmiştir.

Güvenirlilik Analizi

Bu araştırmada denetleme tekniği kullanılarak çalışmanın nasıl gerçekleştirildiği ve bulgulara nasıl ulaşıldığı açık ve detaylı bir biçimde verilmiştir. Böylelikle araştırmanın güvenirliliği sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde öncelikle lisansüstü tezler hazırlandıkları üniversite ve enstitüye göre ayrılmış ve yapıldıkları yıllar itibariyle kategorileştirilmiştir. Sonrasında tez türü, tezi hazırlayan kişinin cinsiyeti ve tez danışmanının unvanına göre tezler sınıflandırılmıştır. Son olarak davranışsal finans alanında yapılan tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerine yer verilerek, çalışmalarda davranışsal finansın

ilişkilendirildiği değişkenler ortaya konmuştur. Elde edilen bilgiler, tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Davranışsal Finans Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Hazırlandıkları Üniversiteye Göre Dağılımı

Sıra No	Tezin Hazırlandığı Üniversite	Sayı	Frekans
1	Adnan Menderes Üniversitesi	2	2.13
2	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	1.06
3	Akdeniz Üniversitesi	2	2.13
4	Aksaray Üniversitesi	1	1.06
6	Bahçeşehir Üniversitesi	4	4.26
7	Balıkesir Üniversitesi	1	1.06
8	Başkent Üniversitesi	1	1.06
9	Batman Üniversitesi	1	1.06
10	Beykent Üniversitesi	1	1.06
11	Binali Yıldırım Üniversitesi	1	1.06
12	Boğaziçi Üniversitesi	1	1.06
13	Çağ Üniversitesi	1	1.06
14	Çukurova Üniversitesi	1	1.06
15	Dokuz Eylül Üniversitesi	4	4.26
16	Dumlupınar Üniversitesi	1	1.06
17	Düzce Üniversitesi	1	1.06
18	Ege Üniversitesi	2	2.13
19	Erciyes Üniversitesi	1	1.06
20	Gazi Üniversitesi	5	5.32
21	Gaziantep Üniversitesi	1	1.06
22	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	2.13
23	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1	1.06
24	Gediz Üniversitesi	2	2.13
25	Gümüşhane Üniversitesi	1	1.06
26	Hacettepe Üniversitesi	1	1.06
27	Haliç Üniversitesi	1	1.06
28	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	1	1.06
29	İstanbul Aydın Üniversitesi	2	2.13
30	İstanbul Gelişim Üniversitesi	5	5.32
31	İstanbul Ticaret Üniversitesi	2	2.13
32	İstanbul Üniversitesi	11	11.70
33	İzmir Demokrasi Üniversitesi	1	1.06
34	İzmir Ekonomi Üniversitesi	1	1.06
35	Kastamonu Üniversitesi	1	1.06
36	Kayseri Üniversitesi	1	1.06
37	Kırıkkale Üniversitesi	1	1.06
38	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	1.06
39	Marmara Üniversitesi	8	8.51
40	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2	2.13
41	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	3	3.19

42	Nevşehir Üniversitesi	1	1.06
43	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	1	1.06
44	Sakarya Üniversitesi	1	1.06
45	Selçuk Üniversitesi	3	3.19
46	Süleyman Demirel Üniversitesi	1	1.06
47	Trakya Üniversitesi	1	1.06
48	Uludağ Üniversitesi	2	2.13
49	Yalova Üniversitesi	1	1.06
50	Van Yüzüncüyıl Üniversitesi	2	2.13
TOPLAM		94	100

Davranışsal Finans kapsamındaki lisansüstü tezlerin hazırlandıkları üniversiteye göre dağılımları Tablo 1’de yer almaktadır. Buna göre, toplamda 50 üniversitede hazırlanan tezlerin yaklaşık %12’sinin İstanbul Üniversitesi’nde yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla davranışsal finansın en fazla çalışıldığı yer olan İstanbul Üniversitesi’ni 8 tez ile Marmara Üniversitesi, 5’er tez ile İstanbul Gelişim ve Gazi Üniversitesi, 4’er tez ile Bahçeşehir ve Dokuz Eylül Üniversitesi, 3 tez ile Muğla Sıtkı Koçman ve Selçuk Üniversitesi ve 2’şer tez ile Adnan Menderes, Akdeniz, Ege, Gaziosmanpaşa, Gediz, İstanbul Aydın, İstanbul Ticaret, Mehmet Akif Ersoy, Uludağ ve Van Yüzüncüyıl Üniversiteleri takip etmektedir. Bunların dışında kalan diğer üniversitelerde ise konuya ilişkin 1’er tane lisansüstü tez çalışmasının yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Hazırlandığı Enstitülere Göre Dağılımı

Sıra No	Tezin Hazırlandığı Enstitü	Sayı	Frekans
1	Sosyal Bilimler Enstitüsü	84	89.36
2	Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	4	4.26
3	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	3.19
4	Finans Enstitüsü	2	2.13
5	Fen Bilimleri Enstitüsü	1	1.06
TOPLAM		94	100

Çalışma kapsamındaki lisansüstü tezlerin hazırlandıkları enstitüye göre dağılımları Tablo 2’de yer almaktadır. Bu tabloya göre davranışsal finans konusunda yazılan tezlerin yaklaşık %90’ının Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde (84 adet) hazırlandığı görülmektedir. Bunu takiben, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsünde 4 adet, Lisansüstü Eğitim

Enstitüsünde 3 adet, Finans Enstitüsünde 2 adet ve Fen Bilimleri Enstitüsünde 1 adet tez hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Hazırlandığı Yıllara Göre Dağılımı

Sıra No	Tezin Hazırlandığı Yıl	Sayı	Frekans
1	2003	1	1.06
2	2005	1	1.06
3	2006	1	1.06
4	2007	4	4.26
5	2008	3	3.19
6	2009	5	5.32
7	2010	3	3.19
8	2011	2	2.13
9	2012	6	6.38
10	2013	4	4.26
11	2014	2	2.13
12	2015	5	5.32
13	2016	5	5.32
14	2017	3	3.19
15	2018	17	18.09
16	2019	16	17.02
17	2020	16	17.02
TOPLAM		94	100

Konuyla ilgili tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır. Türkiye'de davranışsal finans konulu lisansüstü tezlerin 2003 yılından itibaren hazırlanmaya başlandığı görülmektedir. Tabloya göre; 2003, 2005 ve 2006 yıllarında 1'er tane, 2011 ve 2014 yıllarında 2'şer tane, 2008, 2010 ve 2017 yıllarında 3'er tane, 2007 ve 2013 yıllarında 4'er tane, 2009, 2015 ve 2016 yıllarında 5'er tane, 2012 yılında ise 6 tane tez hazırlandığı görülmektedir. 2004 yılında konuyla ilgili hazırlanmış tez olmadığı dikkat çekerken, yıllar içerisinde en fazla 2018 yılında (17 adet) ve 2019 ile 2020 yıllarında (16'şar adet) davranışsal finans konusunun çalışıldığı görülmektedir. 2018, 2019 ve 2020 yıllarında hazırlanan tez sayısındaki artışın nedeni olarak, finansal piyasalara verilen önemle birlikte her geçen gün yatırımcı sayısının artması gösterilebilir. Ayrıca önceki yıllarda gerek yurt içinde gerekse de yurt dışında yapılan çalışmalarda yatırım kararlarının ve piyasada yaşanan gelişmelerin yatırımcıların psikolojik durumları ve algı biçimlerinden etkilendiği bulgusu, davranışsal finansın popüleritesini son yıllarda artırmış olabilir. Bu çalışmanın yapıldığı

döneme kadar 2021 yılında yapılmış sadece 1 tez bulunmaktayken, 2018, 2019 ve 2020 yılında hazırlanmış tezlerin yoğunluğundan dolayı, bu sayının 2021 yıl sonuna doğru artabileceği tahmin edilmektedir.

Tablo 4. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezleri Hazırlayanların Cinsiyetine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Frekans
Kadın	45	47
Erkek	49	53
TOPLAM	94	100

Konuyla ilgili hazırlanan tezlerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 4’te yer almaktadır. Buna göre davranışsal finans alanında yapılmış tezlerin %47’sinin kadınlar tarafından, %53’ünün ise erkekler tarafından hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tezin Türü	Sayı	Frekans
Yüksek lisans Tezi (YL)	79	84
Doktora Tezi (DR)	15	16
TOPLAM	76	100

Davranışsal finans konusuyla ilgili hazırlanan tezlerin yüksek lisans ve doktora tezi olması bakımından dağılımı Tablo 5’te yer almaktadır. Buna göre hazırlanan tezlerin 79 tanesinin yüksek lisans tezi olduğu belirlenmişken, sadece 15 tanesinin doktora tezi olarak hazırlandığı görülmüştür.

Tablo 6. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Danışmanın Unvanına Göre Dağılımı

Tez Danışmanının Unvanı	Sayı	Frekans
Prof. Dr.	32	34.04
Doç. Dr.	25	26.60
Dr. Öğr. Üyesi	35	37.23
Dr.	2	2.13
TOPLAM	94	100

Davranışsal finans konusuyla ilgili hazırlanan tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı Tablo 6’da yer almaktadır. Buna göre

hazırlanan tezlerdeki danışmanların iki tanesinin Dr., 25 tanesinin Doç. Dr. ve geri kalan tez danışmanlarının hemen hemen eşit sayılarda Prof. Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi unvanlarında olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemi Göre Dağılımı

Tezin Araştırma Yöntemi	Sayı	Frekans
Anket Yöntemi	59	62.11
İstatistik ve Ekonometrik Programların Kullanıldığı Yöntem	28	29.47
İçerik Analizi	5	5.26
Mülakat Yöntemi	3	3.16
TOPLAM	95	100

Davranışsal finans konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı Tablo 7’de yer almaktadır. Buna göre konuyla ilgili yapılan çalışmaların büyük bir kısmında (59 adet) anket yönteminin kullanıldığı görülmüştür. Bir çalışmada hem anket hem de mülakat yöntemi birlikte uygulandığı için toplam sayı 95 olmuştur. Ayrıca çalışmaların çoğunda, anketin bireysel yatırımcılara yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda özellikle yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, yaşanılan bölge, risk alma tercihi gibi faktörlerin, yatırımcıları hangi yatırım araçlarına yönlendirdiği ve bireysel yatırımcıların tercihlerini ve davranışlarını etkileyen faktörlerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yatırımcıların altın, döviz gibi finansal araçların hareketlerine dair beklentileri de bu anketlerle tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 7’den ulaşılan bir başka sonuç ise, istatistik ve ekonometrik programları kullanan çalışmaların bu alanda yapılan çalışmaların yaklaşık %30’luk önemli bir kısmını oluşturduğudur. Bu yöntemi kullanan araştırmacılar, genellikle pay senedi piyasalarındaki anomalileri, etkin piyasalar teorisinin varlığını, pay senedi getirilerini, fiyat köpüklerini ve aşırı reaksiyonları test etmeyi amaçlamışlar ve bu amaç doğrultusunda eşbütünleşme testleri, regresyon analizleri, Cochran Q testleri ve vektör otoregresif modeli gibi çeşitli yöntemleri kullanmayı tercih etmişlerdir. İçerik analizi yönteminin tercih edildiği tezlerde ise, özellikle finansal krizlerin yatırımcı kararlarına etkisi teorik çerçevede tartışılmış ve davranışsal finansın modellerine ilişkin literatür araştırması

yapılarak, yatırımcıların psikolojik ve duygusal algılarına yönelik öngörüs el yorumlar yapılmıştır.

Tablo 8. Davranışsal Finans Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İlişkilendirildiği Değişkenlere Göre Dağılımı

Davranışsal Finansın İlişkilendirildiği Değişkenler	Sayı
Bireysel yatırımcı kararları, beklentileri ve psikolojisi	57
Pay senedi getirisi ve fiyat hareketleri	10
Anomaliler (Ocak ayı, fiyat, reaksiyon, mevsimsellik vb.)	6
Finansal krizler	5
Sigorta ve Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Tutum ve Davranışlar	4
Borsa İstanbul Endeks getirileri	3
Sürü davranış	2
Döviz kuru hareketleri	2
Aşırı tepki ve güven	2
Kredi Derecelendirme Kuruluşları tarafından verilen notlar	1
Kurumsal yatırımcı kararları	1
Uluslararası Ticaret Ekonomi Politikaları	1
Risk alma eğilimi	3
Bilişsel Yansıma	1
Finansal Okuryazarlık	2
Fiyat köpüğü	1
TOPLAM	101

Davranışsal finans konusunda yapılan lisansüstü tezlerin ilişkilendirildiği değişkenlere göre dağılımı Tablo 8’de yer almaktadır. Buna göre, yapılan tezlerin çoğunda anket yönteminin kullanılmasına paralel olarak, davranışsal finans konusunun en fazla bireysel yatırımcı kararları, beklentileri ve psikolojisiyle ilişkilendirildiği görülmüştür. Bunu takiben pay senedi getirisi, döviz kuru hareketleri ve beklentisi, pay senedi fiyatlarında anomalilerin etkisi, Borsa İstanbul Endeks getirileri, bireysel yatırımcıların sigorta ve bireysel emeklilik sistemine yönelik tutum ve davranışları, sürü davranış, aşırı tepki hipotezleri ve finansal krizler de en az ikişer tez çalışmasında davranışsal finans kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Fiyat köpüğü, finansal okuryazarlık, bilişsel yansıma, risk alma eğilimi, kredi derecelendirme kuruluşlarının notları, uluslararası ticaret ekonomi politikaları ve kurumsal yatırımcı kararları ise birer tezde araştırılan ve davranışsal finans ile ilişkilendirilen değişkenler arasında yer almıştır. Bazı çalışmalarda birden fazla faktörün ilişkisi araştırıldığından Tablo 8’deki toplam ilişkilendirilen değişken sayısı, incelenen tez sayısını (94 adet) aşmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada davranışsal finans alanında Türkiye’de yazılmış ve YÖK ulusal tez merkezinde yayınlanmış lisansüstü tezlerin, içerik analizi yöntemi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç ile 2003-2020 yılları arasında 79’u yüksek lisans, 15’i doktora tezi olmak üzere, toplam 94 adet tez taranmış ve incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen tezler üniversite, enstitü, yıl, yazarın cinsiyeti, danışman unvanı, ilişkilendirilen kavramlar ve kullanılan yöntemler kategorisi altında çözümlenmiştir. Çalışmanın kategorileri tümevarımsal analiz ile belirlenmekle birlikte, teorik önermeler ve yorumlamalarda bulunulurken tündengelimsel analiz kullanılmıştır. Elde edilen veriler frekans analizi yardımıyla yorumlanmıştır.

Bu çalışmada iç geçerliliğin sağlanması adına veriler her iki araştırmacı tarafından da ayrı ayrı toplanmış ve birbirlerinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Ayrıca ortaya çıkan bulgular karşılaştırılmış ve kontrol edilerek raporlanmıştır. Dış geçerliliğin sağlanmasında ise azami çeşitlilik stratejisi gereğince hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde yayınlanan bütün davranışsal finans konulu tezler incelenmiştir. Ayrıca denetleme tekniği kullanılarak çalışmanın nasıl gerçekleştirildiği ve bulgulara nasıl ulaşıldığı açık ve detaylı bir biçimde verilmiştir. Böylelikle araştırmanın güvenilirliği sağlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre; davranışsal finans alanındaki lisansüstü tezler toplam 50 üniversitede hazırlanmıştır. Üniversite dağılımlarına bakıldığında davranışsal finans konusuna daha çok büyük şehirlerde yer alan üniversitelerin ilgi gösterdiği söylenebilir. Ayrıca davranışsal finans alanında yazılan tezlerin çok büyük bir bölümü Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlandığı tespit edilmiştir.

Davranışsal finans alanında yazılan tezlerin ülkemizde 2003 yılından itibaren hazırlanmaya başlandığı tespit edilmiştir. Söz konusu tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla 2018, 2019 ve 2020 yıllarında hazırlandığı görülmüştür. Söz konusu yıllarda hazırlanan tez sayısındaki artışın nedeni olarak, finansal piyasalara verilen önemle birlikte her geçen gün yatırımcı sayısının artması gösterilebilir. Ayrıca önceki yıllarda gerek yurt içinde gerekse de yurt dışında yapılan çalışmalarda yatırım

kararlarının ve piyasada yaşanan gelişmelerin yatırımcıların psikolojik durumları ve algı biçimlerinden etkilendiği bulgusu, davranışsal finansın popüleritesini son yıllarda artırmış olabilir. 2018, 2019 ve 2020 yıllarında hazırlanmış tezlerin yoğunluğu göz önünde bulundurularak, 2021 yılında da davranışsal finans konusunda çok sayıda lisans üstü çalışma yapılacağı tahmin edilmektedir.

Davranışsal finans alanında tez yazarların cinsiyet dağılımına bakıldığında hem kadınların hem de erkeklerin davranışsal finans konusuna benzer derecede ilgi duyduğu görülmektedir. Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre, davranışsal finans alanında hazırlanan tezlerin 79 tanesinin yüksek lisans tezi olduğu belirlenmişken, sadece 15 tanesinin doktora tezi olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Özellikle son yılda yazılan davranışsal finans konulu tezlerin sadece 2 tanesinin doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle ülkemizde ve dünyada popüleritesini artıran bir kavram olan davranışsal finansın doktora düzeyinde daha az çalışılmış olması önemli bir eksiklik olarak söylenebilir.

Davranışsal finans alanında hazırlanan tezleri yöneten danışman ünvanlarına bakıldığında, hemen hemen eşit sayılarda Prof. Dr., Doç. Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi ünvanlarının yer aldığı görülmüştür. Ayrıca tezlerin araştırma yöntemlerine bakıldığında yapılan çalışmaların büyük bir kısmında anket tekniğinin kullanıldığı ve anketlerin ise bireysel yatırımcılara yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda özellikle yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, yaşanan bölge, risk alma tercihi gibi faktörlerin, yatırımcıları hangi yatırım araçlarına yönlendirdiği ve bireysel yatırımcıların tercihlerini ve davranışlarını etkileyen faktörlerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yatırımcıların altın, döviz gibi finansal araçların hareketlerine dair beklentileri de bu anketlerle tespit edilmeye çalışılmıştır.

Davranışsal finans alanında hazırlanan tezlerde tercih edilen yöntemlerin incelenmesinde ulaşılan bir başka sonuç ise, istatistik ve ekonometrik programları kullanan çalışmaların bu alanda yapılan çalışmaların önemli bir kısmını oluşturduğudur. Bu yöntemi kullanan araştırmacılar, genellikle pay senedi piyasalarındaki anomalileri, etkin piyasalar teorisinin varlığını, pay senedi getirilerini, fiyat köpüklerini ve aşırı reaksiyonları test etmeyi amaçlamışlar ve bu amaç doğrultusunda

eşbütünleşme testleri, regresyon analizleri, Cochran Q testleri ve vektör otoregresif modellerini kullanmışlardır.

İncelenen tezlerde yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerini kullanan kişi sayısı oldukça azdır. Nitel analiz yöntemi olarak içerik analizi tercih edilmekle birlikte, bu tezlerde özellikle finansal krizlerin yatırımcı kararlarına etkisi teorik çerçevede tartışılmış ve davranışsal finansın modellerine ilişkin literatür araştırması yapılarak, yatırımcıların psikolojik ve duygusal algılarına yönelik öngörüler yorumlar yapılmıştır.

Davranışsal finans alanında hazırlanan lisansüstü tezlerde, yazarların büyük çoğunluğunun bireysel yatırımcı kararları, beklentileri ve psikolojisiyle davranış finans arasındaki ilişkileri incelediği görülmüştür. Bu durumun, incelenen tezlerin çoğunda anket yönteminin kullanılmasına bağlı olarak söz konusu kavramlara ilişkin hazır ölçeklerin literatürde var olması ve sıklıkla kullanılmasının sebep olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın en büyük kısıtı, davranışsal finans alanında yapılmış çalışmalara ilişkin yalnızca tezlere odaklanılmış olmasıdır. Konuyla ilgili ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış davranışsal finans çalışmalarının da ayrıca içerik analizi yöntemi ile incelenmesi gelecekteki araştırmacılara önerilmektedir. Ayrıca yapılan analizler sonucu ülkemizde davranışsal finans alanında yapılan çalışmaların nicel yöntemler kullanılarak ve benzer kavramlarla ilişkisine bakılarak gerçekleştirildiği görülmüştür. Nitel araştırma yöntemleri veya karma araştırma yöntemleri kullanılarak farklı kavramlarla ilişkilendirilen çalışmalar yapılmasının literatüre daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak davranışsal finans konusunda doktora düzeyinde daha çok nitelikli tez hazırlanması da bu çalışma neticesinde araştırmacılara önerilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

Behavioral Finance: Content Analysis Related to Graduate Thesis Written in Turkey

*

Gamze Şekeroğlu - Esra Kızıloğlu
Selçuk University

Human beings have some spiritual tendencies by nature. For this reason, as in every phase of daily life, people are under the influence of these tendencies at the stage of making investment decisions. With the current traditional finance theory, although it is assumed that investors act rationally and decisively in their decision-making processes, it has been determined that individuals act irrationally in reality and the theoretically supposed predictions deviate. This situation has revealed the behavioral finance field of finance, which is related to sociology and psychology.

As a result of the financial crises experienced throughout the century, interest in alternative approaches that examine stock market movements and investor decision-making processes has increased. Therefore, as a result of the developments in financial markets, which cannot be explained by traditional finance, behavioral finance, which has gained the attention and popularity of researchers, is increasing its importance every year in Turkey. For this reason, in the study, a content analysis was conducted to examine the graduate theses written in Turkey in the field of behavioral finance.

Thanks to content analysis, which expresses the systematic analysis of qualitative data with the help of categories, results related to the content of the data are obtained. With content analysis, which is an analytical method, analysis is carried out through understanding and thinking by separating a whole into its parts. Essentiality to find certain content to determine whether certain features or what is often. (Türer, 1991, s. 321-322).

Although there are various sample selection methods related to content analysis, it was decided to use non-probability purposive sampling method in the sample selection of this study. For this reason, first of all, for the purpose of the study, the term "behavioral finance" was searched

in The Council of Higher Education Thesis Center and it was seen that there was a total of 95 graduate thesis studies that included the concept of "behavioral finance" in the thesis title. At the time of the study, a thesis made in 2021 was excluded from the sample because 2021 was not yet completed. Therefore, 94 graduate theses were examined for the sample of the study. Then, research questions were formed by determining which problems to be addressed within the scope of the research.

In both qualitative and quantitative research methods, ensuring the validity and reliability of the research is one of the important issues. Validity and reliability in qualitative analyzes can be achieved with various strategies. In this study, Internal Validity Analysis, External Validity Analysis and Reliability Analysis criteria stated by Merriam were used for the validity and reliability of the research.

According to the research questions, graduate theses were separated according to the university and institute they were prepared and categorized by the years they were made. Afterwards, theses were classified according to the type of thesis, the gender of the person who prepared the thesis, and the title of the thesis advisor. Finally, the research methods used in the theses in the field of behavioral finance are included, and the variables that behavioral finance is associated with in the studies are revealed. The findings can be listed as follows:

It has been determined that postgraduate theses within the scope of Behavioral Finance have been prepared in a total of 50 universities throughout Turkey. In addition, it is seen that the most studies on the subject were done in Istanbul University. However, it has been determined that most of the theses written in the field of behavioral finance were prepared in the Institute of Social Sciences.

It has been determined that theses written in the field of behavioral finance started to be prepared in Turkey since 2003. When the distribution of these theses by years is examined, it is seen that they were prepared in 2018, 2019 and 2020 at most. The reason for the increase in the number of theses prepared in the mentioned years can be shown as the increase in the number of investors day by day with the importance given to financial markets. In addition, the finding that investment decisions and developments in the market are affected by the psychological states and

perceptions of investors in previous years, both in Turkey and abroad, may have increased the popularity of behavioral finance in recent years..

Looking at the gender distribution of thesis writers in the field of behavioral finance, it is seen that both women and men are equally interested in behavioral finance. According to another finding of the research, it was determined that 79 of the theses prepared in the field of behavioral finance were master's theses, while only 15 of them were prepared as doctoral theses.

Looking at the research methods of the theses, it was determined that the survey technique was used in most of the studies and the surveys were made to individual investors.

One of the most preferred methods in theses prepared in the field of behavioral finance is the use of statistics and econometric programs. In addition, qualitative research methods were preferred very little in the theses examined.

In the graduate theses prepared in the field of behavioral finance, it was seen that the majority of the authors examined the relationships between individual investor decisions, expectations and psychology and behavioral finance. It is thought that this situation is caused by the existence and frequent use of behavioral finance scales in the literature.

The biggest limitation of this study is that it only focused on the theses related to the studies done in the field of behavioral finance. It is recommended to future researchers to examine behavioral finance studies published in national and international journals on the subject with content analysis method. In addition, as a result of the analyzes made, it was seen that the studies in the field of behavioral finance in our country were carried out by using quantitative methods and by looking at their relationship with similar concepts. It is thought that conducting studies related to different concepts by using qualitative research methods or mixed research methods will contribute more to the literature. Finally, the preparation of more qualified thesis at the doctoral level on behavioral finance can be recommended to researchers as a result of this study.

Kaynakça / References

- Bikas, E., Daiva J., Petras, D. ve Lina, N., (2013). Behavioural finance: the emergence and development trends, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013), 870-876.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi / Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. 3. Baskı, Siyasal Kitabevi.
- Fuller, R., J. (2000). Behavioral Finance and The Sources of Alpha. *BSI GAMMA Foundation*, 1-22.
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1-2), 1-12.
- Holsti, O. R. (1968). *Content Analysis*, in Gardner Lindzey and E. Aronson, eds., *Handbook of Social Psychology*, Vol 2 . Reading, MA: Addison-Wesley.
- Kracauer, S. (1952). The Challenge of Qualitative Content Analysis. *Public Opinion Quarterly*, 16 (4), 631-642.
- Krippendorff, K. (1980) *Content Analysis: An Introduction to is Methodology*, Sage, Beverly Hills.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Klagenfurt.
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. 3.Basımdan Çeviri (Çeviri Editör: Selahattin Turan). Ankara: Nobel
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 213-228.
- Patton, M.Q (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (Çeviri Editörü: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir), *Nitel Analiz ve Yorumlama* içinde, Ahmet Çeki ve Arif Bakla, syf, 453, Ankara: Pegem Akademi.
- Şekeroğlu, G. (2020). *Pay senedi fiyatlarında balon düzeyinin ölçülmesi: borsa istanbul'da bir uygulama*. İktisadi Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayınları: İstanbul.
- Türer, C. (1991). Eğitimde içerik analizi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(3), 321-327.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Şekeroğlu, G. ve Kızıloğlu, E. (2021). Davranışsal finans: Türkiye’de yazılmış lisansüstü tezlere ilişkin içerik analizi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(39), 681-701. DOI: 10.26466/opus.827230